

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2008)

6ο Συνέδριο ΕΤΠΕ «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Γλωσσική Διδασκαλία και ΤΠΕ: Επιμόρφωση και Απόψεις των Επιμορφωτών και των Εκπαιδευτικών της Κυπριακής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Χρυστάλλα Νεοφύτου

Βιβλιογραφική αναφορά:

Νεοφύτου Χ. (2026). Γλωσσική Διδασκαλία και ΤΠΕ: Επιμόρφωση και Απόψεις των Επιμορφωτών και των Εκπαιδευτικών της Κυπριακής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση, 1*, 054–061. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/9542>

Γλωσσική Διδασκαλία και ΤΠΕ: Επιμόρφωση και Απόψεις των Επιμορφωτών και των Εκπαιδευτικών της Κυπριακής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Χρυστάλλα Νεοφύτου
Φιλολόγος
chneofytou@yahoo.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις επιφέρουν σημαντικές αλλαγές σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, δημιουργώντας μια νέα κοινωνική πραγματικότητα. Στο πλαίσιο αυτών των νέων συνθηκών, ο τομέας της εκπαίδευσης δεν μένει ανεπηρέαστος. Στις μέρες μας, όλο και περισσότερα σχολεία εξοπλίζονται με Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές (Η/Υ). Παρόλα αυτά, τα αποτελέσματα των πρώτων προσπαθειών εισαγωγής των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση δεν ήταν τα αναμενόμενα. Οι έρευνες καταλήγουν στη διαπίστωση ότι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα για την επιτυχή ενσωμάτωση των ΤΠΕ. Η παρούσα έρευνα στοχεύει στη διερεύνηση και καταγραφή αφενός της επιμορφωτικής διαδικασίας στις ΤΠΕ των εκπαιδευτικών-φιλόλογων της Κυπριακής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αφετέρου στην εξέταση των επικρατέστερων απόψεων των επιμορφωτών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου και των εκπαιδευτικών αναφορικά με την αξιοποίηση των Η/Υ στη γλωσσική διδασκαλία. Για την επίτευξη των ερευνητικών στόχων, η παρούσα έρευνα εφαρμόζει την ποιοτική μέθοδο ανάλυσης του περιεχομένου και επιλέγει ως μεθοδολογικό εργαλείο την ημιδομημένη συνέντευξη.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ΤΠΕ, Επιμόρφωση, Γλωσσική διδασκαλία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εισαγωγή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση των αναπτυγμένων, κυρίως, χωρών έχει γίνει εδώ και αρκετά χρόνια. Στην ελληνική εκπαίδευση η προσπάθεια αξιοποίησης των ΤΠΕ στη διδασκαλία επιχειρείται ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Την ίδια περίοδο, περίπου, τοποθετούνται χρονικά και οι πρώτες απόπειρες ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην κυπριακή εκπαίδευση. Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και στις αρχές της δεκαετίας του 1980, το επιστημονικό ενδιαφέρον στρέφεται προς τον Ηλεκτρονικό Υπολογιστή (Η/Υ) ως μέσο εργασίας (Hawisher et al. 1996) και, παράλληλα, τίθεται το ζήτημα της παιδαγωγικής αξιοποίησης των Η/Υ στη γλωσσική διδασκαλία. Την ίδια περίοδο, το ενδιαφέρον στη γλωσσική διδασκαλία μεταφέρεται από την εξέταση του τελικού γραπτού προϊόντος στη διαδικασία παραγωγής του (Κουτσογιάννης 2001). Κατά τη δεκαετία του 1990,

με την ευρεία διάδοση του διαδικτύου η προσοχή στρέφεται σχεδόν αποκλειστικά στις νέες δυνατότητες που δημιουργούνται μέσω της επικοινωνιακής τεχνολογίας στο μάθημα της γλωσσικής αγωγής (Κουτσογιάννης 2001).

Αυτή η «τεχνολογική καινοτομία» (Fullan 1993) αποτελεί αντικείμενο έντονων συζητήσεων και αναζητήσεων για πολλούς ερευνητές τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό (Παγγέ & Κυριαζή 1998) ως προς τις πιθανές επιπτώσεις και αλλαγές στην εκπαίδευση. Οι έρευνες παρουσιάζουν την τεχνολογική καινοτομία της εισαγωγής των Η/Υ στην εκπαίδευση ως αρκετά προβληματική στην εφαρμογή της, παρόλο που έχει εισαχθεί εδώ και αρκετά χρόνια στην εκπαίδευση των προηγμένων χωρών (Μιχαηλίδου – Ευρυπίδου, 1996). Αυτό, όπως αποδεικνύουν τα ερευνητικά πορίσματα, οφείλεται στο γεγονός ότι, συχνά, οι συζητήσεις περιορίζονται στην υλιζοτεχνική υποδομή των σχολείων με αποτέλεσμα να αγνοούνται οι παράγοντες που σχετίζονται με τις ιδιαιτερότητες του σχολείου, τις ανάγκες και τις ταυτότητες των εκπαιδευτικών. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια μετατόπιση του ενδιαφέροντος στις πραγματικές παραμέτρους που επηρεάζουν και οριοθετούν την επιτυχή εισαγωγή της τεχνολογικής καινοτομίας, αφού τα αποτελέσματα του ποσοστού χρήσης των ΤΠΕ στη διδασκαλία δεν είναι καθόλου ενθαρρυντικά (Καρτσιώτης, 2002).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι αφενός να εντοπίσει σε ποιο στάδιο βρίσκεται η Κύπρος αναφορικά με το θέμα της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, εστιάζοντας στον τομέα της επιμόρφωσης, αφετέρου να καταγράψει τις επικρατέστερες απόψεις των επιμορφωτών και των εκπαιδευτικών της Κυπριακής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αναφορικά με το ζήτημα. Στην έρευνα συμμετείχαν δυο ομάδες οχτώ συνολικά ατόμων. Η ομάδα των επιμορφωτών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου και των εκπαιδευτικών-φιλολόγων. Η επιλογή των εκπαιδευτικών έγινε μετά από τις υποδείξεις των επιμορφωτών. Η φύση της παρούσας έρευνας κατά κάποιον τρόπο καθόρισε την υιοθέτηση αυτής της τεχνικής επιλογής των εκπαιδευτικών, αφού οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν θα έπρεπε από την μια να έχουν παρακολουθήσει μια σειρά επιμορφωτικών προγραμμάτων, ώστε να μπορούν να δώσουν πληροφορίες για αυτά και από την άλλη να έχουν ασχοληθεί πρακτικά με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη γλωσσική διδασκαλία ώστε να μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους για το θέμα αυτό.

Η δομή της έρευνας βασίζεται στη διατύπωση δυο ερευνητικών ερωτημάτων. Το πρώτο από αυτά στηρίζεται σε ένα άξονα ερωτήσεων που αφορά τα προγράμματα επιμόρφωσης. Συγκεκριμένα, διατυπώνονται ερωτήσεις που αφορούν το περιεχόμενο, τους στόχους, την οργάνωση και τη διαδικασία πραγματοποίησης των επιμορφωτικών συναντήσεων. Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα ακολουθεί πιο ιδεολογική κατεύθυνση αφού στοχεύει στην καταγραφή και εξέταση των αντιλήψεων των επιμορφωτών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου και των εκπαιδευτικών φιλολόγων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αναφορικά με το θέμα της αξιοποίησης των Η/Υ στη διδασκαλία και ειδικότερα στο μάθημα της γλωσσικής αγωγής. Συγκεκριμένα, διατυπώνονται ερω-

τήσεις όπως πώς μπορεί να διδαχθεί η γλώσσα, ποια μέσα και μέθοδοι μπορούν να αξιοποιηθούν στη γλωσσική διδασκαλία, ποιος είναι ο ρόλος του Η/Υ στη διδασκαλία και ποια η προστιθέμενη αξία του στη γλωσσική διδασκαλία, τα προβλήματα κατά την ενσωμάτωση των ΤΠΕ και τα αποτελέσματα μιας διδασκαλίας που αξιοποιεί τους Η/Υ. Η έρευνα επιχειρεί να εντοπίσει ποιο μοντέλο γραμματισμού, σύμφωνα με τη διάκριση του Brian Street (1984, 1995) σχετικά με τις ΤΠΕ, υιοθετείται στην περίπτωση της Κύπρου.

Η παρούσα έρευνα υιοθετεί την ποιοτική μέθοδο και ανάλυση περιεχομένου, καθώς στοχεύει στην εξέταση των φανερών και υπολανθανόντων μηνυμάτων και νοημάτων στις διάφορες επικοινωνιακές μορφές του γραπτού και προφορικού λόγου (Βάμβουκας, 1993: 263-264, Φίλιας, 1993). Ως μεθοδολογικό εργαλείο επιλέχθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη. Έτοι, ορίστηκε ένα γενικό πλαίσιο επιλεγόμενων θεμάτων με ερωτήσεις δημογραφικές, περιγραφικές – ερμηνευτικές και αξιολόγησης (Patton, 1990: 277-297). Οι συνεντεύξεις έγιναν με τη λήψη ψηφιακού δημοσιογραφικού μαγνητοφώνου και είχαν διάρκεια κατά προσέγγιση τριάντα πέντε (35) έως πενήντα (50) λεπτά. Ακολούθησε η απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων με τη χρήση ειδικών συμβόλων (βλ. Παυλίδου 2005: 269-272). Η ανάλυση των δεδομένων στην παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη διασταυρωμένη ανάλυση (Patton, 1990) ή, κατά την Mason (2003), την κατηγορική ταξινόμηση των δεδομένων. Δηλαδή, οι απαντήσεις των συνεντευξιαζομένων ομαδοποιήθηκαν και αναλύθηκαν με βάση των κοινών ερωτήσεων.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών

Το πρώτο συμπέρασμα που εξάγεται σχετικά με τη διαδικασία επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών είναι ότι η ολοκλήρωση των προγραμμάτων επιμόρφωσης αφήνει μια γενικότερη αίσθηση ικανοποίησης σε όλους τους συμμετέχοντες, εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους. Η επιφυλακτική στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στις ΤΠΕ, πριν από την επιμόρφωση, αντικαθίσταται από ένα ιδιαίτερο ενθουσιασμό και μια θετικότερη αντιμετώπιση των νέων τεχνολογιών, μετά την ολοκλήρωση της επιμόρφωσης. Το αποτέλεσμα αυτό συμπίπτει με τα ερευνητικά πορίσματα στο εξωτερικό και στην Ελλάδα, που παρουσιάζουν τη θετική αλλαγή των στάσεων των εκπαιδευτικών μετά την ολοκλήρωση ενός επιμορφωτικού προγράμματος (Φαχαντίδης, Χριστοφόρου & Πνευματικός 2004, Τζιμογιάννης & Κόμης, 2004, Δημητρακοπούλου κ. συν. 2002).

Από τις συνεντεύξεις με τους επιμορφωτές φάνηκε ότι η μη εξέταση των απόψεων των επιμορφωτών αναφορικά με το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία, είχε ως αποτέλεσμα τη σύσταση μιας ανομοιογενούς ομάδας με διαφορετικές αντιλήψεις και στάσεις. Αυτό επηρέασε αφενός τον τρόπο αντιμετώπισης της διαδικασίας επιμορφώσής τους, αφετέρου τον τρόπο με τον οποίο παρουσίασαν οι επιμορφωτές το θέμα της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στους επιμορφούμενους – εκπαιδευτικούς. Ένα σημαντικό θέμα στο οποίο δίνουν ιδιαίτερη έμφαση οι επιμορφωτές και οι εκπαιδευτικοί είναι ότι δεν υπάρχει η αναγκαία υπο-

στήριξη και ανατροφοδότησή τους, κυρίως μετά την ολοκλήρωση των επιμορφώσεων. Ακόμη, τονίζουν τη σημασία του ψυχολογικού παράγοντα, δηλαδή της επιβράβευσης των προσπαθειών τους και της παροχής κινήτρων, οικονομικών και ψυχολογικών, για την ενασχόλησή τους με το θέμα. Στη διεθνή βιβλιογραφία επισημαίνεται η ανάγκη για συνεχή θεωρητική και πρακτική στήριξη των εκπαιδευτικών (Persky, 1990), καθώς επίσης και για αναγνώριση των επιτευγμάτων τους (Kinnaman, 1990).

Το τρίτο συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η παρούσα έρευνα είναι ότι υπάρχει αδυναμία εντοπισμού των πραγματικών παραμέτρων που επηρεάζουν την τεχνολογική καινοτομία της εισαγωγής των Η/Υ στη διδασκαλία. Αυτή η διαπίστωση προκύπτει από το αίτημα των ίδιων των επιμορφωτών και των εκπαιδευτικών για θέματα που αφορούν, κυρίως, την υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων και για επιμόρφωσή τους σε θέματα τεχνολογικής φύσεως. Το αποτέλεσμα αυτό συμπίπτει με ερευνητικά πορίσματα, που παρουσιάζουν ως βασικότερη ανησυχία και κύριο αίτημα των εκπαιδευτικών στα διάφορα προγράμματα επιμόρφωσης, την τεχνολογική κατάρτισή τους, αγνοώντας τις γλωσσολογικές και ιδεολογικές διαστάσεις του ζητήματος. Οι έρευνες όμως, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία είναι ζήτημα παιδαγωγικό και όχι τεχνολογικό (Collis et al. 1996, Τζιμογιάννης, 2002), με βαθιές ιδεολογικές και κοινωνικο-πολιτικές διαστάσεις (Κουτσογιάννης 2000α, 2001β, 2001γ). Άλλωστε, έρευνες στο εξωτερικό και στην Ελλάδα (Veen, 1993: 2, Καρτσιώτης, 2002, Yildirim, 2000, Zhao & Cziko, 2001, Παπανικολάου & Τζιμογιάννη 2005), απέδειξαν ότι ακόμα και όταν τα σχολεία εξοπλίζονται με τα κατάλληλα τεχνολογικά μέσα, τα αποτελέσματα δεν είναι τα αναμενόμενα εάν δεν έχει προηγηθεί επιμόρφωση και παιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών.

Γλωσσική διδασκαλία και Η/Υ: απόψεις επιμορφωτών και εκπαιδευτικών

Από την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί υιοθετούν την άποψη ότι ο στόχος της γλωσσικής διδασκαλίας άλλαξε σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν, αφού τώρα δίνεται βαρύτητα στη καλλιέργεια των επικοινωνιακών δεξιοτήτων μέσα από τη διδασκαλία της γλώσσας σε πραγματικές επικοινωνιακές καταστάσεις. Δηλαδή, το κέντρο βάρους της γλωσσικής διδασκαλίας μεταφέρεται στην καλλιέργεια επικοινωνιακών δεξιοτήτων και στη χρήση της γλώσσας (Κουτσογιάννης 2004). Αυτό σημαίνει ότι ο μαθητής καλείται να χρησιμοποιήσει τη γλώσσα ως εργαλείο και ως μέσο επικοινωνίας και έκφρασης, χωρίς να του επιβάλλεται να αποστηθίσει τους γραμματικο-συντακτικούς της κανόνες. Άλλωστε, όπως υποστηρίζουν, τα νέα βιβλία της γλώσσας προσεγγίζουν τη διδασκαλία με αυτήν τη λογική, δηλαδή της επικοινωνιακής προσέγγισης. Οι εκπαιδευτικοί στα πλαίσια της επικοινωνιακής προσέγγισης προβάλλουν τη σημασία της βιωματικότητας στη διδασκαλία. Στις συνεντεύξεις τους αναφέρονται στην ανάγκη τοποθέτησης των μαθητών σε πραγματικές επικοινωνιακές καταστάσεις και στη χρήση παραδειγμάτων από την καθημερινότητα τους, εφόσον οι μαθητές κατακτούν τη γλώσσα μέσα στην ίδια την κοινωνία και στις κοινωνικές συναναστροφές τους. Όπως διαπιστώθηκε

μέσα από τις συνεντεύξεις, οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται τη σημασία των εξωσχολικών δραστηριοτήτων των μαθητών στη διδασκαλία της γλώσσας, χωρίς όμως να προχωρούν σε βαθύτερη ανάλυση αυτών των πρακτικών, αφού σε καμία περίπτωση δεν κάνουν λόγο για ύπαρξη πολλαπλών γραμματισμών (πολυγραμματισμοί, Kress & Leeuwen 2001). Παρόλα αυτά, οι ποικίλες εθνογραφικές έρευνες, ήδη από τη δεκαετία του 1980 (Scribner & Cole, 1978, Scollon & Scollon, 1981, Heath, 1983), επιβεβαιώνουν την πολλαπλότητα του γραμματισμού και την άμεση συνάρτησή του με τις κοινωνικές πρακτικές των ανθρώπων.

Το δεύτερο συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η έρευνα είναι ότι επιμορφωτές και εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη δημιουργία νέων δεδομένων με τα οποία πρέπει να «παίζουν» στη διδασκαλία. Υποστηρίζουν ότι, αφού οι μαθητές κατακλύζονται καθημερινά από πληθώρα πληροφοριών, οι οποίες παρέχονται άμεσα σε αυτούς από τις ΤΠΕ, η διδασκαλία τους πρέπει όχι μόνο να προσαρμοστεί στα νέα αυτά δεδομένα αλλά και να τα αξιοποιεί. Αυτό σημαίνει ότι η διδασκαλία δεν πρέπει να περιορίζεται στη χρήση του σχολικού βιβλίου αλλά να συνδυάζεται με την εικόνα, τον ήχο, τον Η/Υ, να αξιοποιεί δηλαδή τις δυνατότητες της τεχνολογικής εξέλιξης. Όπως προκύπτει από τις συνεντεύξεις, οι εκπαιδευτικοί κατανοούν τη σημασία της πολυτροπικότητας στην ερμηνεία και παραγωγή του γραπτού λόγου, αφού αναγνωρίζουν ότι η γλώσσα συνδιαμορφώνει με άλλους σημειωτικούς τρόπους (εικόνα, ήχος) το νόημα του κεμένου (Κονσούλη, 2006). Παράλληλα, αναφέρονται στην υιοθέτηση της διαθεματικής προσέγγισης στη διδασκαλία. Στις συνεντεύξεις τους υποστηρίζουν ότι το συγκεκριμένο επιστημονικό λεξιλόγιο και τα διάφορα γλωσσικά και εκφραστικά μοντέλα που χρησιμοποιούνται σε όλα τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος μπορούν να συμβάλλουν στη γλωσσική διδασκαλία.

Το τρίτο συμπέρασμα που εξάγεται είναι ότι η αξιοποίηση του Η/Υ στη διδασκαλία συνοδεύεται από τις θετικές αντιδράσεις και απόψεις των εκπαιδευτικών. Αυτή η αλλαγή, όμως, στις στάσεις των εκπαιδευτικών, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, επήλθε μετά την επιμόρφωσή τους. Η πρώτη διαπίστωση είναι ότι ο Η/Υ αντιμετωπίζεται ως ένα συμπληρωματικό εργαλείο για τη διδασκαλία και σε καμία περίπτωση η ενσωμάτωση του δεν αποτελεί πανάκεια για την εκπαίδευση. Ο Η/Υ αξιοποιείται ως εργαλείο οργάνωσης του διδακτικού υλικού, ως εργαλείο μάθησης αλλά και ως μέσο επικοινωνίας, πληροφόρησης και εξατομικευμένης διδασκαλίας (Κοντογιάννη-Μπόλτσι, 2004). Αξιοσημείωτη είναι η διαπίστωση ότι οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να αντιλαμβάνονται τις νέες συνθήκες που δημιουργούν οι ΤΠΕ όσον αφορά στη διδασκαλία της γλώσσας και κάνουν λόγο για μια νέα γλωσσική πραγματικότητα, δηλαδή για μια νέα γλωσσική μορφή, τα “Greeklish”. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι οι εκπαιδευτικοί υιοθετούν την αναδρομική – ανακεφαλαιωτική αντίληψη (retrospective view) (Koutsogiannis & Mitsikopoulou, 2003), αφού εκφράζουν την άποψη ότι το φαινόμενο αυτό επηρεάζει αρνητικά την ίδια τη γλώσσα.

Η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη γλωσσική διδασκαλία

Το πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει αναφορικά με την εισαγωγή των ΤΠΕ στη διδασκαλία είναι η έλλειψη της κατάλληλης υποδομής στα σχολεία.

Επιμορφωτές και εκπαιδευτικοί εκφράζουν έντονα το παράπονο τους για την απουσία ειδικών αιθουσών με Η/Υ στα σχολεία. Βέβαια, η τοποθέτηση του κέντρου βάρους της προσοχής στον τεχνολογικό εξοπλισμό των σχολείων και η ελάχιστη σημασία στην παιδαγωγική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη λειτουργική και κριτική αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία είναι μια διαπίστωση που έχει επισημανθεί κατά καιρούς στη σχετική βιβλιογραφία. Η τεχνοκεντρική αυτή αντίληψη σημαίνει ότι το ζήτημα δεν προσεγγίζεται στις πραγματικές κοινωνικές, ιδεολογικές και γλωσσολογικές διαστάσεις του. Έρευνες όμως δείχνουν ότι μόνο ο εξοπλισμός των σχολείων με Η/Υ δεν οδηγεί σε αποτελεσματική εφαρμογή της τεχνολογικής καινοτομίας (Παπανικολάου & Τζιμογιάννη 2005, Yildirim 2000, Zhao & Cziko, 2001, Σολομωνίδου, 2001: 113) και καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η σφαιρική και κριτική επιμόρφωση του εκπαιδευτικού αποτελεί τη βασικότερη προϋπόθεση για τη λειτουργική αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία.

Πέραν από τις δυσκολίες που εντοπίζουν επιμορφωτές και εκπαιδευτικοί κατά την ενσωμάτωση, στις συνεντεύξεις τους υπογραμμίζουν και τα θετικά αποτελέσματα μιας διδασκαλίας με τις ΤΠΕ. Σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, η αξιοποίηση των Η/Υ ενισχύει την ομαδοκεντρική διδασκαλία και τοποθετεί τον μαθητή στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας, συμβάλλοντας έτσι στην καλύτερη αφομοίωση της γνώσης. Ακόμη, οι μαθητές έχουν ενεργό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία, γεγονός που επιφέρει θετικές αντιδράσεις από τους ίδιους και μεγαλύτερη συμμετοχή στο μάθημα. Στη λογική της επικοινωνιακής προσέγγισης, την οποία υιοθετούν οι εκπαιδευτικοί στη γλωσσική διδασκαλία, ο Η/Υ γίνεται αντιληπτός ως εκπαιδευτικό εργαλείο με το οποίο ο μαθητής καλείται να εργαστεί, να πληροφορηθεί και να επικοινωνήσει, δηλαδή ως μέσο εργασίας που διευκολύνει την μάθηση. Προκύπτει, λοιπόν, το συμπέρασμα ότι οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν τον Η/Υ ως μέσο για διάβασμα και γράψιμο, δηλαδή ως μέσο πρακτικής γραμματισμού (Street, 1995, Κουτσογιάννης υπό δημοσίευση, 2002γ), μέσα από το οποίο ενισχύεται η αυτονομία του μαθητή στην μαθησιακή διαδικασία.

Συνοψίζοντας τις παραπάνω διαπιστώσεις σχετικά με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη γλωσσική διδασκαλία και λαμβάνοντας υπόψη τη διάκριση του Brian Street για την ύπαρξη δυο μοντέλων γραμματισμού, η παρούσα εργασία κατέληξε στο εξής σημαντικό συμπέρασμα: στην περίπτωση της Κύπρου δεν υιοθετείται ούτε το «αυτόνομο» ούτε το «ιδεολογικό» μοντέλο γραμματισμού. Η παρούσα έρευνα οδηγήθηκε σε αυτή τη διαπίστωση για δυο λόγους. Πρώτον, δεν υιοθετείται το «αυτόνομο μοντέλο γραμματισμού» αφού οι ΤΠΕ δεν αποτελούν πανάκεια για την εκπαίδευση και ο Η/Υ δεν αντιμετωπίζεται ως το μέσο που θα επιφέρει άμεσες λύσεις και θα οδηγήσει αυτόματα στη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Δεύτερον, δεν υιοθετείται το «ιδεολογικό μοντέλο γραμματισμού», αφού δε λαμβάνεται υπόψη ούτε το ιδεολογικό, δηλαδή οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών, ούτε το ευρύτερο κοινωνικο-πολιτικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο στο οποίο πρόκειται να εισαχθούν οι νέες τεχνολογίες.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας έχουν ήδη μπει στη ζωή μας και διεκδικούν τη θέση τους στην εκπαίδευση, εφόσον αποτελούν πια, ένα ανάμεσα σε πολλούς, τρόπο μάθησης και πληροφόρησης. Η ανάγκη προετοιμασίας των μαθητών να ανταγωνιστούν σε ένα πληροφοριακό - τεχνολογικό παγκόσμιο επίπεδο οικονομίας προϋποθέτει την ανάγκη αναδόμησης και ανασυγκρότησης των σχολικών πρακτικών (Harvey & Purnell, 1995, Jonassen, 1993). Το ερώτημα, λοιπόν, που τίθεται δεν είναι αν και κατά πόσο οι νέες τεχνολογίες θα «εισβάλλουν» στην εκπαίδευσή μας και με ποιο τρόπο, αλλά αν οι εκπαιδευτικοί και το σχολείο είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι να τις αξιοποιήσουν λειτουργικά και παιδαγωγικά. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό φαίνεται να είναι απλή. Επιμόρφωση και κατάρτιση. Αλλά όμως, επιμόρφωση που θα προσεγγίζει το θέμα με τη βαρύνουσα σημασία στις κοινωνικές, ιδεολογικές και παιδαγωγικές του διαστάσεις, αφού όλα αυτά τα ζητήματα αφορούν το ίδιο το περιεχόμενο της γλωσσικής διδασκαλίας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστίες στους επιμορφωτές του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου και στους εκπαιδευτικούς για τη συνεργασία και συμμετοχή τους στην παρούσα έρευνα. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στην κα. Ερωτοκρίτου Αγάθη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Collis, B.A., Knezec, G. A., Lai, K-W., Miyashita, K. T., Belgrum, W. J., Plomp, T. & Sakamoto, T. (1996). *Children and Computers in School*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Fullan, M. (1993). *Change Forces Probing the Depths of Educational Reform*. London: The Falmer Press.
- Harvey, J., Purnell, S. (1995). *Technology and Teacher Professional Development*. Source: N/A. Peer-Reviewed: N/A. Publisher: N/A.
- Hawisher, G., LeBlanc, P., Moran, C., Selfe, C. (1996). *Computers and the Teaching of Writing in American Higher Education, 1979-1994: A History*. Norwood, New Jersey: Ablex.
- Koutsogiannis, D. (2001). *Computer Literacy in its Cultural Context*. Paper Presented at The Eighth International Literacy & Education Research Network Conference on Learning. Dimotiko Skolio of Spetses, Spetses, Greece, 4-8/06. Στο Cope, B. and Kalantzis, M. (eds). *Learning for the Future*. Proceedings of the Learning Conference 2001, website: <http://dimitriskoutsogiannis.author-site.com/ProductShop/>.
- Street, B. (1984). *Literacy in Theory and Practice*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Street, B. (1995). *Social Literacies: Critical Approaches to Literacy in Development, Ethnography, and Education*. London: Longman.
- Cohen, L., Manion L. (1994). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Επιμ. Παπαγεωργίου Ν., μτφρ. Μητσοπούλου Χρ. & Φιλοπούλου Μ. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Βάμβουκας, Μ. (1993). Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία (σσ. 263-264). Αθήνα: Γρηγόρης.
- Δημητρακοπούλου, Α. (2002). Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνίας στην εκπαίδευση. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Καρτσιώτης, Θ. (2002). Επιμόρφωση των Ελλήνων Εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ: η αναγκαιότητα, η στάση των Ελλήνων Εκπαιδευτικών, τα πρώτα συμπεράσματα. Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Καψάλης, Α., Χαράλάμπους, Δ., (1995). Σχολικά εγχειρίδια. Θεσμική εξέλιξη και σύγχρονη προβληματική (σ. 205). Αθήνα: Έκφραση.
- Κόμης, Β. (2004). Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών. Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
- Κονσούλη, Ε., (2006). Πολυτροπικότητα και γλωσσική διδασκαλία στο Γυμνάσιο. Ανακοίνωση στην 3η Ετήσια Ημερίδα Γλωσσολογίας. Ιωάννινα, 26/05.
- Κοντογιάννη-Μπόλτη, Π. (2004). Η αξιοποίηση του Η/Υ στην τάξη και οι αλλαγές που φέρνει στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου.
- Κουτσογιάννης, Δ. (επιμ.) (2001). Πληροφορική – επικοινωνιακή τεχνολογία και γλωσσική αγωγή: η διεθνής εμπειρία. (Information-communication technology and literacy: the international experience). Πρακτικά Διεθνούς Ημερίδας (2001). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Μιχαηλίδου-Ευρυπίδου, Α. (1996). Οι απόψεις των εκπαιδευτικών για την Τεχνολογική καινοτομία της Εισαγωγής των Η/Υ στην Κυπριακή Δημοτική Εκπαίδευση. Σειρά: Παιδαγωγικές Έρευνες 33. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου.
- Παγγέ, Τ., Κυριαζή, Μ. (1998). Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση. Εισήγηση στην 1η Πανεπειρωτική Ημερίδα “Πληροφορική και Εκπαίδευση”, Ιωάννινα 15/05.
- Παπανικολάου, Γ., Τζιμογιάννης Αθ. (2005). Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ, στο Ν. Ιωαννίνων. 3^ο Συνέδριο Σύρου 11-13/05.
- Τζιμογιάννης, Α. (2002). Προετοιμασία του Σχολείου της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Προς ένα ολοκληρωμένο Μοντέλο ένταξης των Τεχνολογιών της πληροφορίας και της Επικοινωνίας στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Σύγχρονη Εκπαίδευση, τ. 122, σσ. 55-65.
- Τζιμογιάννης, Α. & Κόμης, Β. (2004), Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδασκαλία τους. Στο Μ. Γρηγοριάδου (επιμ.), Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή “Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση”, Τόμος Α', σσ. 165-176, Αθήνα.
- Φαχαντίδης, Ν., Χριστοφόρου, Β., Πνευματικός, Αθ. (2004). Αντιλήψεις εκπαιδευτικών μετά τη βασική τεχνολογική επιμόρφωση. 4^ο Συνέδριο ΕΤΠΕ. Αθήνα 29/09-03/10.
- Φίλιας, Β. και συν. (1993). Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών.